

² Костенко О. М. Культура і закон – у протидії злу: Монографія. – К.: Атіка, 2008. – С. 226.

³ Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3-х кн. – К.: Вид. Дім “Ін Юре”, 2007. – Кн. 2. – С. 467.

⁴ Про становище молоді в Україні (за підсумками 1998 р.): Щорічна доповідь Президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України / [Балакірєва О. М., Ганюков О. А., Головенько В. А. та ін.]. – К.: Укр. ін-т соц. дослідж., 1999. – С. 23.

⁵ Державна доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2002 року. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – С. 37.

⁶ Кондусов А. П., Труфанов В. В., Миллюков С. Ф. Теоретические проблемы предупреждения правонарушений несовершеннолетних. – К.: Наукова думка, 1977. – С. 39.

⁷ Кримінологія: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін.; за заг. ред. О. М. Джужа. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – С. 116.

Резюме

Автор детально аналізує різні чинники, які негативно впливають на соціальний і психологічний розвиток неповнолітніх. Охарактеризовано основні напрями профілактики цих негативних явищ серед неповнолітніх за допомогою захисту їхніх прав у різних сферах життя.

Ключові слова: профілактика злочинності неповнолітніх, наркоманія, жіноча злочинність, причини, умови.

Резюме

Автор детально анализирует различные факторы, которые отрицательно влияют на социальное и психологическое развитие несовершеннолетних. Охарактеризованы основные направления профилактики этих негативных явлений среди несовершеннолетних с помощью защиты их прав в разных областях жизни.

Ключові слова: профилактика преступности несовершеннолетних, наркомания, женская преступность, причины, условия.

Summary

The author also analyses criminological characteristics of crimes against moral and physical development of the underaged. Legal means of securing minors rights and their application for homelessness, lack of parental supervision and minors delinquency prevention are given.

Key words: prevention of the juvenile delinquency, drug addiction, female criminality, reasons, conditions.

Отримано 17.10. 2010

Т. В. КАМ'ЯНЕЦЬ

Тетяна Василівна Кам'янець, здобувач Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого

ІНСТИТУТ ОБМЕЖЕННЯ ВОЛІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Кримінальні покарання завжди займали й займають одне з найбільш головних місць в системі заходів протидії злочинності. Протягом десятиріч у кримінальній політиці держави пануючою вважали концепцію, згідно з якою розширення застосування покарання у вигляді позбавлення волі здатне позитивно вплинути на зниження рівня злочинності, внаслідок чого питома вага позбавлення волі в структурі судимості зазвичай була високою.

Однак цей вид покарання не виконував свого призначення щодо виправлення злочинців, а, навпаки, характеризувався численними негативними наслідками. Факт соціальної неефективності покарання у вигляді позбавлення волі виявився настільки показним, що змусив світову спільноту терміново шукати шляхи вдосконалення системи покарань. У сучасних умовах вихідною стала позиція про те, що законодавство про кримінальні покарання і практика їх застосування мають відповідати принципам гуманізму і соціальної справедливості. Це означає формування і здійснення кримінальної політики, спрямованої на обґрунтоване співвідношення застосування суворих мір покарання до найбільш небезпечних злочинців та інших заходів впливу, не пов'язаних зі значною ізоляцією до менш небезпечних правопорушників.

Дослідження, які були проведені в галузі кримінального права міжнародною спільнотою, дало змогу на черговому Конгресі ООН (1995 р.) зробити порівняльний аналіз і дати всебічну характеристику в'язничних і нев'язничних санкцій, наслідків застосування альтернативних позбавленню волі покарань для процесу декриміналізації суспільства, зменшення кількості засуджених і рецидивізму, економічних, людських і соціальних витрат для контролю над злочинцями. Конгрес схвалив поширення в багатьох країнах світу в числі

інших і такий вид покарання, як обмеження волі, яке впродовж тривалого терміну довело свою високу запобіжну ефективність.

У свою чергу становлення України як правової держави, головним завданням якої є захист прав і свобод людини, також вимагало докорінної зміни пріоритетів діяльності органів кримінальної юстиції, насамперед у переосмисленні інституту кримінальних покарань. Але питання про необхідність удосконалення системи призначення та виконання кримінальних покарань у бік гуманізації було поставлене ще до моменту набуття нашою країною незалежності, оскільки критичне становище у сфері кримінальної юстиції почало диктувати необхідність радикальних змін у галузі законодавства й організації виконання кримінальних покарань, розроблення та встановлення покарань нових видів, які в порівнянні з позбавлення волі мали би менш негативні наслідки для особистості та суспільства, даючи можливість водночас забезпечувати досягнення цілей покарання.

Натомість знадобилось понад десять років для практичного впровадження положень стосовно нового виду покарання – обмеження волі – у національне кримінальне й кримінально-виконавче законодавство: воно було введено КК України, який набрав чинності з 1 вересня 2001 р., що стало реальним відображенням євроінтеграційного курсу України у сфері гуманізації кримінального законодавства, переорієнтації його на застосування покарань, альтернативних позбавленню волі. Законодавче закріплення порядку виконання цього виду остаточо було здійснено КВК України (2003 р.), а введення обмеження волі у практику зайняло значно менше часу – на це законодавець відвів усього п'ять місяців. Можливо, саме останньою обставиною зумовлено те, що в Україні на сучасному етапі практика взагалі дещо випереджає теоретичні напрацювання.

Сьогодні питання виконання покарання у вигляді обмеження волі – досить складна теоретична і практична проблема, яка ще не отримала ґрунтовної наукової розробки у вітчизняній теорії, оскільки дотепер воно не знайшло свого теоретичного розгляду на рівні окремого фундаментального дослідження в межах науки кримінально-виконавчого права. Немає поки що єдності поглядів на нього й у практиків.

Слід зазначити, що певного теоретичного аналізу покарання в цілому і покарання у вигляді обмеження волі зокрема, вже зазнавали з боку як вітчизняних, так і іноземних правників. Окремі аспекти змісту кримінальних покарань, у тому числі й у вигляді обмеження волі, а також процесу їх виконання вивчали такі вчені, як: М. І. Бажанов, Л. В. Багрій-Шахматов, В. А. Бадира, І. Г. Богатирьов, І. М. Гальперін, А. П. Гель, В. К. Дуюнов, О. І. Зубков, О. Г. Колб, О. С. Міхлін, О. М. Неживець, О. Л. Ременсон, М. С. Рибак, А. Х. Степанюк, М. О. Стручков, Ф. Р. Сундуrow, В. І. Селіверстов, В. М. Трубніков, В. М. Утєвський, В. О. Уткін, В. П. Філонов, В. З. Фетисов, А. І. Фролов, О. Г. Фролова, Ю. М. Ткачевський, Б. С. Утєвський, О. В. Шаміс, Є. Г. Ширвіндт, І. В. Шмаров, І. С. Яковець та ін. Проте незважаючи на значний внесок названих науковців у розробку проблем виконання покарання у вигляді обмеження волі, можна стверджувати, що це питання залишається ще й дотепер не досконало вивченим, особливо з урахуванням соціально-економічних та політичних змін, які відбувалися в українському суспільстві останніми роками.

Все це зумовлює потребу в детальному теоретичному дослідженні покарання у вигляді обмеження волі як на основі накопиченого наукою кримінально-виконавчого права досвіду у сфері виконання покарань, так і на основі міжнародних документів й міжнародної практики.

Інститут обмеження волі вже кілька десятиріч є відомим праву деяких зарубіжних країн. Його закріплення в іноземних законодавствах пояснюється усвідомленням високої попереджувальної ефективності використання так званих нев'язничих санкцій, які застосовують у тому числі й наші сусіди – країни Східної Європи¹. Так, обмеження волі передбачено у кримінальному законодавстві Польщі. За визначенням І. Гальперіна і В. Шупілова, запровадження покарання у вигляді обмеження волі у Польщі було зумовлено завданням підвищити ефективність кримінально-правових заходів боротьби із злочинністю, посилити увагу до індивідуалізації покарання і диференційовано застосовувати санкції, різноманітні за тяжкістю, ступенем їх карального і виховного впливу².

Відповідно до дослідження застосування колишнього КК Польщі, проведеного В. П. Шупіловим, покарання у вигляді обмеження волі призначалось у цій країні за скоєння близько ста злочинів, що становило близько 40 % від загальної кількості передбачених у КК Польщі складів злочинів. Обмеження волі може бути призначене на строк від трьох місяців до двох років. Застосування цього кримінального покарання у Польщі дослідники детермінують як свого роду експеримент законодавця, що був проведений у пошуках нових засобів, які могли б ефективно замінити позбавлення волі. На широкі можливості його застосування у Польщі вказує і той факт, що даний інститут був передбачений крім КК ще й у Кодексі проступків, і його застосування призводило до особистих і майнових обмежень.

Сьогодні метою виконання покарання у вигляді обмеження волі, як це визначено у ст. 53 КВК Польщі, є спонукати засудженого до формування його суспільно-бажаних позицій, зокрема відповідальності, а також потреби дотримання правового порядку. Засуджений до обмеження волі повинен сумлінно працювати та дотримуватись прийнятих у місці праці порядку та дисципліни. Подібне формулювання містилось і у КВК Польщі 1969 р.³ Згідно з § 2 ст. 33 КК Польщі 1969 р. основною вимогою до особи, яка відбуває покарання у вигляді обмеження волі, була неможливість зміни постійного місця проживання. Дане обмеження фактично означало, що засуджений повинен звертатись до суду з проханням дати згоду на кожну зміну постійного місця проживання. Суду було дано право відмовити у такому проханні. При зміні місця проживання тимчасово подібної згоди суду не вимагалось⁴. Сьогоднішні покарання обмеженням волі виконуються за місцем проживання або праці засудженого, або на невеликій відстані від цього місця (ст. 54 КВК Польщі). Якщо

раніше під час відбування даного виду покарання засуджений не мав права розривати відносин щодо найму, а також права на підвищення заробітної плати чи підвищення у посаді⁵, то сучасний КВК Польщі таких обмежень не передбачає.

Для правової системи Польщі в аспекті реалізації покарання у вигляді обмеження волі характерним було те, що нагляд за особами, які відбували це покарання, а також за досягненням його мети було покладено на судові органи (ст. 115 КВК Польської Народної Республіки, 1969 р.). Для цього було встановлено, що у будь-який час засуджений до обмеження волі міг бути викликаний до суду для надання пояснень про порядок відбування ним зазначеного виду покарання (ст. 121 КВК Польської Народної Республіки, 1969). Для сприяння реалізації засудженим призначеного покарання певні обов'язки мали також органи внутрішніх справ і підприємство, де працював засуджений. Ці органи повинні були періодично інформувати суд про характер виконуваної засудженим роботи і дотриманні ним правопорядку. У разі ухилення засудженого від відбування покладених на нього обов'язків у межах покарання у вигляді обмеження волі вказані суб'єкти повинні були сповістити про це суд (ст. 120 КВК Польської Народної Республіки, 1969 р.). Аналогічні норми закріплено і в КВК Польщі 1997 р.

КК Польщі передбачав також можливість відстрочення покарання у вигляді обмеження волі на строк до 6 місяців у тому разі, якщо вона викликана винятковими обставинами, зокрема якщо негайне виконання цього покарання може спричинити тяжкі наслідки для засудженого. Проте відстрочення у будь-який час могло бути відхилене⁶. Подібне відстрочення виконання покарання у вигляді обмеження волі передбачено і в ст. 62 сучасного КВК Польщі. Таким чином, сучасний КВК Польщі 1997 р. у багатьох аспектах зберігає основні напрями регулювання відбування цього виду покарання (Розділ IX, статті 53 – 66) у порівнянні з КВК 1969 р.

Інститут обмеження волі, аналогічно з нормами КК Польщі, закріплено у КК Куби. Відповідно до цього акта, засуджений до обмеження волі не має права змінювати місце проживання без дозволу суду, займати керівні посади у громадських і державних установах, права на просування по службі, підвищення заробітної плати. До обов'язків цих осіб входять: своєчасно з'являтися за викликом суду і надавати пояснення щодо своєї поведінки впродовж усього строку відбування покарання, добросовісно працювати, виконувати закони тощо.

Інститут обмеження волі є відомим у праві Італії з 1975 р. у зв'язку із прийняттям «Норм пенітенціарного устрою і виконання заходів із позбавлення і обмеження волі». У цьому нормативному акті передбачено, що відносно засуджених до обмеження волі слід зберігати контакти із зовнішнім середовищем (ст. 1)⁷. Крім цього, в італійському КК (ст. 215) передбачається у якості заходу безпеки розміщення засуджених у сільськогосподарську колонію чи робочий будинок⁸. Покарання у вигляді обмеження волі відповідно до деяких законодавств було закріплено тільки відносно неповнолітніх (такий підхід мав місце в Угорській Народній Республіці (Шупілов, с. 141-142). Для дорослих злочинців КК УНР передбачав покарання у виправному будинку⁹.

Подібним до інституту обмеження волі є інститут відбування покарання в установах закритого типу для молодих злочинців у Великобританії. Так, відповідно до норм закону 1988 р. серед умов призначення такого виду покарання для осіб, що не досягли віку 21 року, є необхідність обмеження волі для захисту суспільства від заподіяння серйозної шкоди з боку злочинця. Крім цього, суд може призначити «наказ про нагляд», який може включати необхідність проживати у певному місці протягом спеціально встановленого періоду, з'являтися до наглядача у певні дні, займатись тим видом діяльності, який призначено у наказі, перебувати вдома з 6-ї години вечора до 6-ї години ранку, утримуватись від участі у певній діяльності. Як видно, подібні елементи покарання є близькими до правової природи обмеження волі. Для повнолітніх злочинців передбачено установи відкритого типу, які не мають озброєної охорони і ґрат на вікнах, передбачають роботу за межами установ, а також збереження соціальних зв'язків ув'язнених із зовнішнім середовищем¹⁰.

Для дорослих злочинців у деяких країнах запроваджено так звані тюрми відкритого або напівзакритого типу, у яких засудженому довіряють, лише обмежуючи його свободу, де він має право займатись чи вивчати певну справу, одержувати спеціальність¹¹. Для установ відкритого типу у Болгарії характерним є те, що засуджені утримуються без охорони у приміщеннях, які закриваються на ніч і мають заграбовані вікна; засуджені працюють за межами установ, і можуть бути розконвойовані. Відповідно в установах напівзакритого типу засуджені розміщуються у закритих приміщеннях, а у разі необхідності можуть замикатись і двері жилих приміщень. Пересування засуджених не є вільним, а організується під контролем співробітників. Працюють засуджені як усередині установ, так і поза ними, але розконвоюванню не підлягають. Для засуджених, що відбувають покарання за більш м'яким режимом, створюються спеціальні гуртожитки біля великих підприємств, будівництв; забезпечується зв'язок із сім'єю, трудовим колективом. Тобто для таких осіб створюються умови, наближені до тих, які вони мали до засудження¹².

У Чехії були створені виправно-виховні центри напіввідкритого типу, в яких було передбачено вільне пересування осіб, які відбувають там покарання у межах території зазначених установ, виконання роботи поза місцем ув'язнення і направлення на роботу без варті¹³. У Данії також існують тюрми відкритого типу, причому як для дорослих, так і для неповнолітніх злочинців, крім того, у країні є арештні будинки. Норвегія також розподіляє установи виконання покарань на закриті і відкриті, що відрізняються за ступенем охорони, можливостями контактів засуджених із зовнішнім середовищем, видами здійснюваної діяльності – професійної, спортивної, культурної тощо. У США колонії напіввільного режиму іменують «виправними цент-

рами» (як і в українському законодавстві). Останні мають відкриту територію, майже не огорожену, з мало-чисельною охороною. У таких установах засуджені зобов'язані виконувати певну роботу.

Так само напіввільний режим відомий у Франції. У цій країні він надає засудженому можливості перебування за межами тюрми без постійного нагляду з обов'язковим поверненням на ніч у тюрму, і обов'язковим проведенням там всіх святкових і вихідних днів. Нагляд за такими засудженими тут покладено на судові органи. Особи, які перебувають в умовах напіввільного режиму мають право влаштуватися на роботу на загальних підставах і звільнюються від нагляду на період роботи. Зарплата нараховується на адресу тюрми, остання нараховує 70% на особистий рахунок засудженого, який має право використовувати лише незначні суми на їжу і транспорт¹⁴. Подібний режим використовується для того, щоб надати можливість засудженому працювати за своєю спеціальністю, не припиняти навчання чи медичне лікування¹⁵.

Установи відкритого типу є у Швеції¹⁶, Латвії¹⁷, інших країнах. Так, у Швейцарії у тюрмах відкритого типу відсутня зовнішня огорожа, територія установи огорожується умовно, а ув'язненим у подібних установах може бути дозволена робота поза межами установи. В установах з напіввільним режимом засуджені перебувають тільки вночі і у вихідні дні. В інший час вони працюють на колишньому чи новому місці роботи¹⁸. У пенітенціарній системі Фінляндії створено режим, подібний обмеженню волі у відкритих тюрмах і трудових колоніях. У відкритих тюрмах засуджені отримують заробітну плату, аналогічну заробітній платі на волі, самі оплачують харчування, житло, використовують свою готівку тощо. У трудових колоніях засудженим створено аналогічні умови режиму і праці, причому аналогами трудових колоній у цій країні стали радянські спецкомендатури¹⁹.

Нетюремні покарання є відомими й у правових системах країн Латинської Америки. Так, у Бразилії і Аргентині у напіввідкритих і відкритих установах засудженим дозволено виходити за їх межі для роботи чи навчання, а також проводити вихідні дні з сім'єю, з обов'язковим поверненням у кінці дня. У Ель-Сальвадорі альтернативами тюремному ув'язненню є домашній арешт і суспільно-корисні роботи²⁰.

Законодавство більшості західних країн передбачає відбування покарання в умовах напівзакритого чи напіввільного режиму, що за багатьма елементами, а саме: умовами праці, наглядом, відсутністю суворої ізоляції, вільним пересуванням територією установ тощо фактично збігаються з умовами утримання засуджених до обмеження волі осіб в Україні. У багатьох країнах триває пошук покарань, альтернативних позбавленню волі, серед яких позитивні результати демонструють інститут пробації й електронного моніторингу, які характеризуються меншими затратами на створення умов відбування покарання за одночасної гуманізації покарань на протидію позбавленню волі.

Очевидно, що при запровадженні і вдосконаленні правового регулювання інституту обмеження волі слід використати позитивний світовий досвід у царині альтернативних позбавленню волі покарань, що лише позитивно позначиться на вдосконаленні вітчизняного правопорядку в аспекті функціонування інституту обмеження волі.

¹ Беца О. Нев'язничі санкції та можливість їх запровадження в Україні [Текст] / О. Беца // Соціальна політика і соціальна робота. – 1998. – № 4. – С. 5-7.

² Гальперин И., Шумилов В. Ограничение свободы как вид наказания в Польше [Текст] / И. Гальперин, В. Шумилов // Социалистическая законность. – 1973. – № 4. – С. 72-74.

³ Исправительно-трудовое законодательство зарубежных социалистических государств: Польская Народная Республика [Текст] / Общ. ред. и вступ. ст.: Гельфер М. А., Стручков Н. А. – М.: Юрид. лит., 1980. – 63 с.

⁴ Скупинский Я. Наказание в виде ограничения свободы в уголовном праве Польской Народной Республики [Текст] // Соц. закон. – 1979. – № 7. – С. 68-69.

⁵ Шумилов В. П. Развитие системы наказаний, не связанных с лишением свободы, в новом законодательстве европейских социалистических государств // Наказания, не связанные с лишением свободы; под ред. И.М. Гальперина. – М.: Юрид. лит., 1972. – С. 138-150.

⁶ Фистин А. Н., Пономарев П. Г. Исполнение наказаний в виде ограничения свободы, воинского ареста, направления в воинские исправительные части по законодательству некоторых социалистических стран [Текст] / А. Н. Фистин, П. Г. Пономарев // Совершенствование законодательных основ исполнения уголовных наказаний: Сб. науч. трудов. – М.: Изд-во ВНИИ МВД СССР, 1988. – С. 99-100.

⁷ Стручков Н. А., Шумилов В. П. Исполнение уголовного наказания в капиталистических странах [Текст]: учебн. пособ. – Вып. 1. / Н. А. Стручков, В. П. Шумилов; науч. ред. В. А. Владимиров. – М.: Изд-во Акад. МВД СССР, 1977. – 63 с.

⁸ Шаргородский М. Д. Наказание по уголовному праву эксплуататорского общества [Текст] / М. Д. Шаргородский. – М.: Гос. изд-во Юрид. лит., 1957. – 299 с.

⁹ Исправительно-трудовое законодательство зарубежных социалистических государств: Венгерская Народная Республика [Текст] / Пер.: Келина С. Г.; Общ. ред. и вступ. ст.: Гельфер М. А., Стручков Н. А. – М.: Юрид. лит., 1976. – 24 с.

¹⁰ Преступление и наказание в Англии, США, Франции, ФРГ, Японии [Текст]: Общая часть уголовного права / Отв. ред. Н. Ф. Кузнецова. – М.: Юрид. лит., 1991. – 288 с.

¹¹ Уголовно-исполнительное право [Текст]: Учебник / Под ред. проф. И. В. Шмарова. – М.: БЕК. – 1996. – 418 с.

¹² Джиффорд Д. Дж., Джиффорд К. Х. Правовая система Австралии [Текст] / Д. Дж. Джиффорд, К. Х. Джиффорд; под общ. ред.: Решетников Ф. М.; пер.: Апарова Т. В., Голованова Н. А. – М.: Юрид. лит. – 1988. – 341 с.

¹³ Исправительно-трудовое законодательство зарубежных социалистических государств: Народная Республика Болгария [Текст] / Пер.: Келина С. Г.; Общ. ред. и вступ. ст.: Гельфер М. А., Стручков Н. А. – М.: Юрид. лит., 1983. – 86 с.

¹⁴ Исправительно-трудовое законодательство зарубежных социалистических государств: Чехословацкая Социалистическая Республика [Текст] / Пер.: Келина С. Г.; общ. ред. и вступ. ст.: Гельфер М. А., Стручков Н. А. – М.: Юрид. лит., 1982. – 104 с.

¹⁵ Бельсон Я. М. Суд, прокуратура и тюрьмы в современном буржуазном государстве [Текст] / Я. М. Бельсон. – М.: Изд-во ВШ МВД СССР, 1972. – 365 с.

¹⁶ Пенитенциарные системы зарубежных стран: Учебно-практическое пособие [Текст]: учебн.-практ. пособ. / Сост. В. И. Гуржий, М. П. Мелентьев. – К.: РИО МВД Украины, 1993. – 104 с.

¹⁷ Смирнова Л. Тюремная система Латвии и отношения с тюремными системами Скандинавии [Текст] / Л. Смирнова // Тюремная реформа: поиски и достижения : Харьковская правозащитная группа. – Харьков: Фолио, 1999. – С. 38-40.

¹⁸ Бриллиантов А. Б. Пенитенциарная система Швейцарии [Текст] / А. Б. Бриллиантов // Государство и право. – 1997. – № 9. – С. 99-100.

¹⁹ Селиверстов В., Бриллиантов А., Багреева Е. Пенитенциарная система в Финляндии [Текст] / В. Селиверстов, А. Бриллиантов, Е. Багреева // Преступление и наказание. – 1996. – № 12. – С. 23-25.

²⁰ Арустамян Н. Уголовно-исполнительная политика Армении [Текст] / Н. Арустамян // Тюремная реформа: поиски и достижения / Харьковская правозащитная группа. – Х.: Фолио, 1999. – С. 100-103.

Резюме

Розглянуто досвід нормативної регламентації та застосування інститутів, схожих з покаранням у вигляді обмеження волі, в інших країнах. Виділено елементи, доцільні для використання у національній практиці.

Ключові слова: обмеження волі, пробація, домашній арешт, виправні центри.

Резюме

Рассмотрен опыт нормативной регламентации применения институтов, схожих с наказанием в виде ограничения свободы, в других странах. Выделены элементы, целесообразные для использования в национальной практике.

Ключевые слова: ограничение свободы, пробация, домашний арест, исправительные центры.

Summary

Considered the experience of normative regulation and application of institutions, similar to the punishment of restriction of freedom in other countries. Selected the items which suitable for using in national practice.

Key words: restriction of freedom, probation, home arrest, penal centre.

Отримано 21.10.2010

І. М. КУЛЬЧІЙ

Інна Миколаївна Кульчій, студентка Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого

ЩОДО ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ГІПНОЗУ ЯК СПОСОБУ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНУ

Конституція України закріпила норму-мету, за якою Україна є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою. Однак, для досягнення цієї мети нашої країні необхідно докласти чимало зусиль.

Передусім, ці зусилля слід спрямувати на забезпечення ефективної боротьби зі злочинністю. Саме на це орієнтує Декларація ООН «Про злочинність та суспільну безпеку», затверджена резолюцією 51/60 Генеральної Асамблеї ООН від 12 грудня 1996 р. У Декларації зазначено, що держави-члени цієї організації повинні прагнути захищати безпеку та добробут своїх громадян і всіх тих, хто перебуває під юрисдикцією держави, шляхом прийняття ефективних національних заходів щодо боротьби з небезпечною транснаціональною злочинністю, в тому числі з організованою злочинністю, незаконним обігом наркотиків та зброї, контрабандою таких предметів, організованою торгівлею людьми, терористичними злочинами та ін.¹

Швидкі темпи розвитку науки і техніки відіграють значну роль у різних галузях, у тому числі медицині, психології, нейропсихології, гіпнології. «У ході пізнання і глибоких досліджень кори головного мозку і людського організму в цілому народжуються нові гіпнотичні і психологічні техніки і технології маніпуляції особистістю. Проте, не завжди вони використовуються на благо, а найчастіше перетворюються на справжню зброю в руках кримінальних структур, які ретельно стежать за досягненнями в науці»². Факти поширення таких відомостей в пресі та підвищення зацікавленості до цього питання науковців – фахівців як з медицини, так і кримінального права – вказують саме на збільшення кількості злочинів, що вчиняються із застосуванням гіпнозу.